

เทศน์เช้า วันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะนะ ขึ้นปีใหม่เขาเตือน หน่วยงานเขาเตือนไง ตื่นแล้วไม่ขับ ตื่นแล้วไม่ขับ
นะ เวลาของเราจะขาดสติไง สติสัมปชัญญะนี้สำคัญมาก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ
“ภิกษุทั้งหลาย เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด” นี่คำสั่งขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคำสุดท้ายนะ

ฉะนั้น ถ้าเราไม่ประมาทในชีวิต เราไม่ประมาทในสิ่งใด มีสติปัญญาของเรา เราจะพา
ชีวิตของเราไม่ให้ไปเจออุบัติเหตุ

แต่ในความเป็นจริงๆ เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อตฺตา หิ อตฺตโน
นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มันสำคัญมากนะ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มันเหมือนกับว่าเราไม่สนใจ
สังคมเลย ไม่สนใจใครเลย

เราสนใจ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ ชีวิตนี้ต้องมีปัจจัย ๔ คำว่า “ปัจจัย
๔” เป็นของจำเป็นกับชีวิต ถ้าปัจจัย ๔ พระบวชบิณฑบาต ๘ ปัจจัย ๔ ทั้งนั้นนะ ถ้าปัจจัย ๔ มัน
เป็นปัจจัย ๔ เป็นเครื่องอาศัย

แต่เวลาอริยสัจ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ เป็นอริยสัจ เป็นสัจจะเป็น
ความจริงในการฝึกหัดประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา

ฉะนั้น อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ คือจิตมันสงบระงับเป็นสมาธิ ถ้าสมาธิ มันมี
ตัวมีตนของตณฺเฑาะฐ แล้วเราจะแก้ไขที่ตัวที่ตณฺเฑาะฐ

เราอบรมบ่มเพาะลูกหลานของเราจะให้เป็นคนดี ๆ ใจ เราอบรมเกือบตาย มันฟังเราไหม

นี่ก็เหมือนกัน ประเพณีวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ดีงามนะ เราไปวัดไปวา ประเพณีวัฒนธรรมของที่ไหนก็แล้วแต่ มันน่าชื่นชมเขา มันชื่นชมเขา เพราะสิ่งนั้นทำให้สังคมร่มเย็นเป็นสุขไง

ประเพณี ประเพณีถ้ามันเข้มแข็งนะ มันมีผลมากกว่ากฎหมายอีก กฎหมายมันยังมองข้าม กฎหมายมันยังปล่อยปละละเลยไป แต่ประเพณีๆ ถ้าประเพณีในท้องถิ่นที่ไหนๆ ถึงเวลาแล้วเขากลับบ้านหมดนะ เขาต้องกลับบ้านไป เขาต้องไปกราบพ่อกราบแม่เขา เขาต้องไประลึกถึงเขา นี่ประเพณี ประเพณีถ้ามันเข้มแข็ง ประเพณีวัฒนธรรม

ถ้ามันเป็นสิ่งที่ดีงาม มันหล่อหลอมสังคม มันหล่อหลอมให้สังคมให้มีความร่มเย็นเป็นสุขไง มันมีการไว้เนื้อเชื่อใจต่อกัน เวลากลับบ้านขึ้นมายิ้มแย้มแจ่มใส เพื่อนเจอกัน กอดกัน กอดกันเลย นานๆ เจอกันทีหนึ่ง นี่ประเพณีวัฒนธรรม

แต่ถ้าเป็นธรรมๆ อตุตา หิ อตุตโน นาโถ ตนเป็นที่พึงแห่งตน ตนก็คนคนนั้นเป็นคนดีก่อน ถ้าคนคนนั้นเป็นคนดี สังคมก็ดีงามของเขาขึ้นมา ถ้าสังคมดีงามขึ้นมา มันร่มเย็นเป็นสุข มันไว้วางใจได้ ถ้ามันไว้วางใจ มันไม่ระแวง สิ่งที่ยังไม่ระแวง มันก็มีความปกติสุขของเรา เห็นไหม ถ้ามีสติ

เวลาดูคนบ้านะ คนบ้า เราเห็นแล้วเวลาเขาบ้าแล้วเขาขาดสติ เขาทำอะไรด้วยเป็นอิสระของเขาละ เวลาทางธรรมๆ นิพพานกับคนบ้าใกล้เคียงกัน เหมือนกัน แต่ความจริงนี้เป็นคำเสียดดี เป็นคำสังคมเขาว่า เวลาคนบ้า คนบ้ามันปล่อยวางหมดใจ แต่มันไม่มีสติ แต่นิพพานๆ โอ้ย! สมบูรณ์นะ สติสมบูรณ์แบบของเขา

สมบูรณ์แบบเพราะอะไร

เพราะหลวงตาพระมหาบัวท่านพูดไป เราซึ่งใจมาก ท่านบอกว่า เวลาจะคิดมันเหมือนจะต้องแบกหามซุงเลยนะ

คนยกซุงทั้งท่อนมันต้องใช้กำลังขนาดไหน

แต่เราคิดนะ มันไม่ใช่ซุง มันเป็นลมแล้งเลย อารมณ์มันพัดไปตลอดเลย

ถ้ามันยกชูงั่งทั้งท่อน ท่านพูดเอง ท่านพูดบ่อย นั่นคือสติ มันเสวยอารมณ์ไฉ่ ความคิดจะคิด เหมือนกับเราต้องแบกหามชุง ชุงทั้งท่อน ไปแบกหามชุง มันต้องออกกำลังไฉ่ใหม่ มันถึงยกขึ้นไฉ่ใหม่ ไฉ่นี้กว่าจะคิดได้ สติปัญญามันเท่าทันใหม่ ถ้ามันเท่าทันขึ้นมา นั่นนะพระอรหันต์นิพพาน ไม่ใช่คนบ้า

เห็นคนบ้าแล้วมันน่าสังเวช มันน่าเห็นใจใจ มันเป็นเวรเป็นกรรมของสัตว์ เป็นกรรมของสัตว์นะ ดูสิ เวลาเขาเครียดนะ ก็เลยมันบีบคั้นหัวใจของตน เวลามันถึงที่สุดแล้วมันหลุด ไปเลย

แต่ของเรา ดื่มแล้วขับ ดื่มแล้วขับ เราดื่มเอง ละเมียดละไมนะ รสชาติ เสริจแล้วใจ

มันบอกว่ามันจะผิดไปทั้งหมด มันเป็นไปไม่ได้ เพราะเวลาเมาส์ๆ ส่วนผสมมันมีของมัน มีของมัน ถ้ามากเกินไปมันผิดทั้งนั้นนะ แต่ถ้ามันน้อยเกินไป เห็นไหม เจริญอาหารๆ

แต่เจริญอาหาร อย่าให้ติดนะ เจริญอาหาร ถึงเวลามันมีปัญหาของมันขึ้นมาละ ดื่มไม่ขับ เวลาดื่มแล้วเราต้องรักษาตัวของเรา เราอย่าไปกระทบกระเทือนคนอื่นไฉ่

คำว่า “สติเสรีภาพๆ” เวลาเด็กๆ มันคิดสติเสรีภาพ แต่สำหรับเรานะ เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว ตัวยิ่งใหญ่ไฉ่ สติเสรีภาพ จะทำอะไรก็ได้ กระทบกระเทือนเขาใหม่

เวลาเด็กๆ เวลาสติเสรีภาพ

เอ็งไม่มีพ่อไม่มีแม่หรือ

เด็กหลายคนเวลาพูดกับเรา สติเสรีภาพ

เอ็งเกิดจากกระบอกไม้ไผ่หรือ มันต้องมีพ่อมีแม่ เวลาที่มีพ่อแม่ พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูกไฉ่ สติเสรีภาพของเอ็ง เอ็งสะเทือนหัวใจของพ่อของแม่เอ็งใหม่ เวลามันสะเทือนหัวใจของพ่อของแม่ มันสติเสรีภาพตรงไหน

เวลาสติเสรีภาพ มันต้องมีความรู้สึกนึกคิด อย่าเห็นแก่ตัว สติเสรีภาพมึงเห็นแก่ตัว มึงจะทำความพอใจของมึง มึงคิดอะไรมึงก็จะทำแต่ตามความพอใจ กระทบกระเทือนใครไม่รู้ กระทบกระเทือนใครไม่สนใจ

เวลาเป็นธรรมๆ เห็นไหม ไม่เบียดเบียนตนและไม่เบียดเบียนผู้อื่น

ไม่เบียดเบียนตน ถ้าตนดงามขึ้นมา มันจะไปเบียดเบียนใคร เพราะความคิดนี้ เขาก็ไม่ชอบ เราก็ไม่ชอบ มันเป็นความคิดของเรา แต่ความคิดเป็นความคิดฝ่ายมาร มันไม่ควรทั้งสิ้น

ถ้าเป็นความคิดฝ่ายธรรมละ

ถ้าฝ่ายธรรม กตัญญูทศเวทที่เป็นเครื่องหมายของคนดี เขามีบุญมีคุณกับเรานะ เขาเคยทำสิ่งใดนะ เราจะลึกถึงคุณเขาตลอดเวลา บุญคุณอันนั้นนั้นมันจะติดไป

เวลาทำบุญๆ ขึ้นมา เราต้องทดแทนบุญคุณใคร

ไม่ใช่

เด็กๆ นะ ฝากหลักการ ฝากศาสนาไว้กับเด็กน้อย เพราะเด็กน้อยมันจะเจริญเติบโตขึ้นมา ถ้าทดแทนบุญคุณๆ นั้นแหละจึงทำคุณงามความดีของเอง

ทำความดีทั้งเหว ทั้งเขวมันสบายใจ แล้วมันถูกต้องชอบธรรม ถ้ามันถูกต้องชอบธรรม ปิดทองหลังพระไง เพราะอะไร ทำดีไม่ได้ดี ทำดีไม่ได้ดี ทำอะไรหน้อยหนึ่งจะอวดเขา ทำอะไรดี ต้องให้เขาชื่นชม

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น หลวงตาพระมหาบัว ภาวนาไม่ให้ใครเห็น ท่านบอกเสียลับ ภาวนาไม่ให้ใครเห็น

แต่ไปดูลังคมสิ กล้องไม่มา มันภาวนาไม่เป็นนะมึง มันต้องกล้องมาก่อน จะเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา กลัวเขาจะไม่รู้ จดสติไว้เลย เองก็ได้ตัวเลขนั้นแหละ

แต่ถ้าเป็นจริงนะ หัวใจมันสงบ ถ้าหัวใจสงบดงามขึ้นมา สิ่งที่มีคุณค่าที่สุดใจ จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ

หลวงตาพระมหาบัวท่านไปไหนท่านบอก ไปเอาหัวใจคน เอาหัวใจคน แสดงธรรม ธรรมอันนี้ บันลือสีหนาท บันลือสีหนาท ได้บันลือสีหนาทแล้ว หน้าของเราฟังแล้วเชื่อไม่เชื่อ ฟังแล้วเราวิเคราะห์หิวจำเป็นหรือไม่เป็น

สิ่งที่วิเคราะหฺวิจยเป็น เห็นใหม่ เวลาฟังธรรมฯ หลวงตาท่านบอกท่านอยู่กับเจ้าฟ้าเจ้าคุณ สมัยที่ท่านเรียนอยู่ โอ้โฮ! ฟังแล้วมันซาบซึ้ง ไปเจอหลวงปู่มั่นครั้งแรกกงเลย เอ๊ย! ไม่รู้เรื่อง

แต่สุดท้ายแล้วบุญของคน ถ้าคนมีบุญนะ มันไม่ใช่ความผิดของท่าน มันเป็นความผิดของเรา เราไม่เข้าใจเอง เราไม่เข้าใจเอง ก็เริ่มตั้งสติ เริ่มตั้งสติ เริ่มทบทวนขึ้นมา พอมันเริ่มฟังไปๆ มันเริ่มเข้าใจ

พอเริ่มเข้าใจนะ มาฟังเทศน์เจ้าฟ้าเจ้าคุณ อ่านหนังสือใครก็อ่านได้ แต่ออกจากหัวใจ อันนั้นนะ เพราะเราไม่รู้ใจ

นี่ไง ดืม่ไม่ซบๆ

นี่ไง ดืม่แล้วซบ สติเสีรภาพ

มึงเห็นแก่ตัว แต่ถ้ามันกระทบกระเทือนใครหรือไม่กระทบกระเทือนใคร

นี่เหมือนกัน ถ้าสติ สติคืออะไร สติคือ เออ! ใจนั้นมัน ส.เสื่อ ต.เต่า สระอิ แต่ถ้าสติเอื้ออะ! มันเท่าทันอารมณ์ความคิดของตนนะ แล้วที่มันเหยียบย่ำใจของเรา มันจะเหยียบย่ำได้อย่างไร

ถ้าคิดดี คิดดีใส่คันเร่งสิ คิดเป็นธรรม เหยียบคันเร่ง

คิดดี มันไม่คิด คิดดีแล้วมันจืดมันชืด แต่ถ้าโทสะ โมหะ โอ้โฮ! มันไปเลยนะ ถ้ามันไปเลย นั้นนะดืม่กินเสวยแล้ว แล้วมันไปของมันเต็มที่แล้ว แล้วถ้ามีสติสัมปชัญญะ หยุดได้

ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมนะ เราจำขี้ปากหลวงตามาทั้งนั้นนะ

ฝ่ามือสามารถกั้นคลื่นกั้นพายุได้ สตินะ

เวลาพายุ ภูเขาเลสิ ทะเลถ้ามันไม่มีอะไร ราบเรียบไปหมดนะ เวลาพายุมา โอ้โฮ! คลื่น ๓ เมตร ๕ เมตรนู่นนะ มันปั่นป่วนหมดนะ เวลาความคิดมันเกิด โอ้โฮ! เกือบตาย ยิ่งโกรธ โอ้โฮ! ถ้าไม่ได้สะใจหยุดไม่ได้ ต้องได้สะใจก่อน โอ้โฮ! มันหยุดได้ แต่ถ้ามีฝ่ามือ มีสติ กางกั้น อารมณ์ที่รุนแรงขนาดไหนหยุดได้หมด

เวลาท่านพูดนะ คนที่มีธรรมพูดแล้ว ถ้าเราเท่าทันนะ โอ้โฮ! มันพึ่ๆ นะ มันเรื่องเรี่ยๆ
แต่มันความจริงใจ

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ

ถ้าเราเห็น เห็นความรู้สึก เห็นความนึกคิด มันเห็นแล้วมัน แหม! มันกินใจ เพราะอะไร
เพราะเราก็กู้กันเรื่องอย่างนี้ เราไปวัดไปวาทำบุญทำกุศลกัน นี่แหละอนุปปกัปปิกา

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมๆ ใจ แสดงธรรมครั้งแรก แสดงธัมม
จักขุ ได้พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรมเลย แสดงธัมมจักขุ แต่พวกเราปุณฺณคนหนา
พูดไปเถอะ สีซออยู่อย่างนั้นนะ

ฉะนั้น สิ่งที่เราละมันสะท้อนใจ มันสะท้อนใจใจ พอมันสะท้อนใจ หัวใจของคนๆ สิ่งนั้น
ถ้ามันมีคุณค่าใจ ถ้ามันมีคุณค่าขึ้นมา ถ้ามันสะท้อนหัวใจนะ เวลาสติสัมปชัญญะมันเกิด
ขึ้นมา เวลามันเป็นภาคปฏิบัติใจ

ไปวัดไปวาทำบุญทำกุศลเพื่อศรัทธา อนุปปกัปปิกา ให้เขาทำทานของเขาก่อน พอทำ
ทานขึ้นมาแล้ว ทุกคนเป็นผู้ที่เสียสละโดยสัมมาทิฏฐินะ ความถูกต้องชอบธรรมนะ ไม่ใช่เล่ห์กล
หัวใจมันเสมอกันใจ

พอหัวใจเสมอกัน เวลาอนุปปกัปปิกา ให้เขาทำทานเสียก่อน เวลาทำทานแล้ว จิตมันเป็น
ธรรมๆ แล้ว บุญกุศลจะพาให้เกิดที่ดีงาม ความคิดที่ดีงามจะเกิดขึ้นจากหัวใจดวงนั้น ถ้าใจดวง
นั้นมันดับไป มันจะเกิดบนสวรรค์ใจ ให้ถือเนกขัมมะ ถ้าจิตใจเราถือเนกขัมมะ นี่จะเข้าสู่ อตฺตา
หิ อตฺตโน นาโถแล้ว ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนแล้ว

ตนคือสัมมาสมาธิ ถ้าทำสมาธิยังไม่ได้นะ มันลากมันถ่วงไปทั้งนั้นนะ ถ้ามันลากมัน
ถ่วงไปนะ มันจินตนาการไปทั้งนั้นนะ แล้วจินตนาการไป

รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง

เวลามันทุกข์มันยาก เวลามันหยุด มันก็มีความสุขแล้ว เวลาจิตถ้ามันสงบเข้ามา เป็น
สัมมาสมาธิขึ้นมา มันจะดูดีดีมาก แล้วถ้าทำแล้วมีกำลังของมันนะ ถ้าน้อมไปเห็นสติปัฏฐาน

๔ ตามความเป็นจริง นั้นมันจะเห็นกิเลส ถ้าเห็นกิเลส มันเกิดภาวนามยปัญญา ปัญญาจะเกิดขึ้นจากหัวใจดวงนี้ไง ถ้าเกิดขึ้นจากหัวใจดวงนี้ เห็นไหม

เวลาทางโลกเขาเมาไม่ขับ แต่เราเมาอารมณ์เราตลอดทุกวัน

ธรรมเมาๆ ธรรมเมา เป็นคำพูดหลวงปู่แหวน ธรรมะๆ ใ้พวกปากเปียกปากแฉะเขาเรียกว่าธรรมเมา มันเมาธรรมะ เรียนเยอะ ความรู้เยอะ เมา เมากับความคิดของตัวเองไง เมาจนขาดสติไง มันจะเป็นอตุตา หิ อตุตโน นาโถได้ตรงไหน เพราะมันเมา มันขาดสติ มันไปหมดเลย

แต่ถ้ามันได้สติขึ้นมา จากสุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ถ้ามันมีสติสัมปชัญญะ มันจะเข้าสู่ทางสายกลางในพระพุทธศาสนา มัคโค ทางอันเอก

ใจดวงใดไม่มีมรรค ใจดวงนั้นไม่มีผล

ถ้าใจดวงใดไม่มีมรรคนะ สิ่งที่เกิดขึ้นสูงสุดเป็นปัญญาอบรมสมาธิ เพราะเราวิเคราะห์ วิจัยด้วยสติด้วยปัญญาของเรา นี่เป็นปัญญาโลกๆ เป็นโลกียปัญญา ปัญญาจากสามัญสำนึกขึ้นมา

ถ้ามันเป็นธรรมๆ ขึ้นมา ถ้ามันเกิดอตุตา หิ อตุตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนนะ ตนมันเกิดขึ้น ตนมันยกขึ้นสู่วิปัสสนาเป็นนะ

แต่ส่วนใหญ่สมาธิก็ทำไม่ได้ มันไม่เห็นตน แล้วเวลามันไป มันเป็นจินตนาการทั้งนั้น แต่ถ้ามันเห็นตน มันยังยกขึ้นสู่ตนไม่ได้

พระกรรมฐาน พระกรรมฐานมันสำคัญตรงนี้ ถ้ามันสำคัญมันเห็นหมดใจ

สามแยก สี่แยก สามแยก ทางสามแพร่ง สี่แยก สี่แยกอย่างไร แล้วเอ็งจะไปแยกไหน

ทางสายกลางในพระพุทธศาสนา มัคโค ทางอันเอกใจ ถ้ามันเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมา มันจบใจ มันจบคือว่ามันเข้าทางได้ มันเห็นหนทางของตัวเองได้

ไฉนหนทางตัวเองไม่เจอใจ เมาแต่อารมณ์ของตัวเอง เมาแต่ความรู้สึกนึกคิด มันไม่เป็นธรรม

ถ้าเป็นธรรม รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง มันชนะความโลภ ความโกรธ ความหลงนะ ความลุ่มหลง ความหลงใหลในอารมณ์ความรู้สึกอันนั้นนะ แล้วมันเป็นธรรมชาติไ้ เพราะความคิดมันเกิด ไม่ต้องไปลงทุนลงแรง มันเกิดเอง อยู่ที่ไหนมันก็คิดได้

แล้วอยู่คนเดียวระวังนะ ความคิดนั้นนะ ความคิดมันจะแผดเผาตัวเองทั้งสิ้น

แล้วอยู่คนเดียว เราจะยับยั้งความคิดได้อย่างไร

ปัญญาอบรมสมาธิ สูงสุดแค่มันหยุดคิด แล้วหยุดคิดก็อ้างอิงอยู่กับความคิดนั้นนะ

สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน

คือพระกรรมฐานยกขึ้นสู่วิปัสสนาไม่เป็น ยกขึ้นสู่วิปัสสนาไม่ได้ แล้วถึงใจ อะไรเป็นสมถะ อะไรเป็นวิปัสสนา

เวลาซื้อมันคนละซื้อ ข้อเท็จจริงมันคนละอย่างอยู่แล้ว เวลามันซื้อคนละซื้อไป แต่เวลาเป็นข้อเท็จจริงละ

ถ้าเป็นข้อเท็จจริงขึ้นมา ในแนวทางการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราถึงไม่ต้องการ ไม่ต้องการสิ่งใดที่มันเป็นประเพณีวัฒนธรรม มันเป็นความเชื่อภายนอก นี่ส่งออก

เราไปอาศัยสิ่งนั้น แล้วยกย่องสิ่งใดก็แล้วแต่ เวลาศึกษา ดูประเพณีวัฒนธรรม ครูบาอาจารย์ที่ไหนเวลาเขาถือเครื่องสิ่งใด สังคมมันจะถืออย่างนั้นนะ เอาตามนั้นนะ

แต่ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไ้ ธรรมและวินัย ถ้ามันจะเข้าสู่สัจจะความจริง มันก็เข้าสู่ความสงบ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน วิธีการทำความสงบ ๔๐ วิธีการในธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่การฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา ทำอย่างไรก็ได้ให้มันสงบระงับเข้ามา

ความสงบระงับ สูงสุดในการประพฤติปฏิบัติทุกแนวทาง ผลของมันคือสมาธิ ผลของมันคือสมาธิ ผลของมันคือสมาธิ แต่ไม่รู้ตัว ถ้ารู้ตัวก็เป็นสมาธิ ไฉน! ไฉน! แล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนาไม่เป็น เป็นได้ไหม ถ้าเป็นได้ขึ้นมา นี่พระพุทธศาสนา มันถึงว่าลึกลับซับซ้อนอยู่ในใจของตน

แล้วพูดไปปากเป๊กปากแฉะ สติก็สติ สมาธิก็สมาธิ ก็เหมือนกัน ก็คุยอันเดียวกัน ก็พูดเหมือนกัน

เด็กกับผู้ใหญ่ไฉน เด็กมันก็จินตนาการไปของมันไฉน ผู้ใหญ่ก็เรื่องหนึ่งนะ ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ที่ผ่านโลกมามาก เวลายุคเจริญก็ได้เห็นมาแล้ว เวลายุคเสื่อมก็ได้เห็นมาแล้ว

เวลายุคเจริญ มันแตกตื่นเหมือนกับกระต่ายตื่นตูมก็ได้เห็นมาแล้ว เวลายุคมันเสื่อมโทรม เราก็เห็นมาแล้ว ผู้เฒ่าผู้แก่ที่ผ่านโลกมามากเขาเห็นของเขา แต่ถ้าทำความจริงขึ้นมา กาลามสูตรแล้ว

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

พระพุทธศาสนาสำคัญมาก สำคัญที่พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ไม่เชื่ออะไรเลย เพราะจิตดวงนี้เคยเกิดในวัฏฏะ เคยเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมมาหมดแล้ว เคยทั้งนั้น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ท่านที่เคยตกนรกมาก่อนตั้งแต่ก่อนเป็นพระโพธิสัตว์ พอเป็นพระโพธิสัตว์สร้างแต่คุณงามความดีมา ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย จบแล้ว เวลาเอาจริงเอาจริงขึ้นมา อาสวักขยญาณ ทำลายอวิชชาในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระธรรมเท่านั้น แสดงธัมมจักขุ แสดงธัมมจักขุ มีพระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม พระสงฆ์สมณบุรุษแบบ

ฉะนั้น พระสงฆ์ หมายความว่า พวกเรามีสิทธิเสรีภาพได้ฝึกหัดปฏิบัติเหมือนกัน แล้วถ้าเราทำ เราเป็นสังฆะ เป็นสงฆ์จากหัวใจ บวชใจของตน มีสติมีปัญญารักษาใจของตน เอาใจของตนให้พ้นจากความยุ่งเหยิงตะแคงรัวกับกิเลสในใจของตน

ไม่ต้องไปพึ่งใคร ช้างนอกเขาทำอะไรเราไม่ได้หรอก ช้างใน ช้างใน หวาดระแวง ทุกข์จน
เข็ดขี้ใจ กิเลสเหยียบย่ำหัวใจนี้ สิ่งที่อยู่ใน อันนี้ เราแก้ไขอันนี้ พระพุทธศาสนาสอนที่นี่ สอน
หัวใจของตน เວ်